

schotten en op €2.682,= voor salaris van de procureur;
verklaart dit arrest uitvoerbaar bij voorraad;
wijst af het meer of anders gevorderde.

107

Rechtbank Amsterdam
16 mei 2007, nr. 348564/HA ZA 06-2654, IJN
BA6824
(mr. Vink)
Noot A. Kolder

Kwalitatieve aansprakelijkheid. Bezit. Bedrijfs-
matig gebruik.

{BW art. 6:174, 6:181}

In deze zaak komt de principiële vraag naar de verhouding tussen art. 6:174 en 6:181 BW aan de orde. Werknemer A van een schildersbedrijf dient in het kader van de verbouwing/renovatie van een ziekenhuis aan de binnenzijde schilderwerkzaamheden te verrichten. Hij stelt hierbij letsel te hebben opgelopen, doordat hij werd getroffen door een tuimelraam dat plotseling naar binnen toe openviel. Het raam was ten behoeve van de verbouwing/renovatie door een bouwbedrijf geproduceerd en in het ziekenhuis gemonteerd. Voor de gevolgen van zijn letsel spreekt A onder meer de bezitter van het ziekenhuis aan op grond van art. 6:174 BW. Deze verweert zich door gemotiveerd te betwisten dat het door A gestelde ongeval zich heeft voorgedaan. Tevens voert de bezitter als verweer aan dat het ziekenhuis ten tijde van het ongeval als bouwterrein door een derde werd gebruikt in de uitoefening van een bedrijf als bedoeld in art. 6:181 BW, zodat niet zij als bezitter maar de bedrijfsmatige gebruiker als (kwalitatief) aansprakelijke voor de opstal heeft te gelden. De rechtbank overweegt dat, indien A erin slaagt te bewijzen dat hem het door hem gestelde ongeval is overkomen, het er voor moet worden gehouden dat het valraam niet voldeed aan de daaraan te stellen eisen. De aansprakelijkheid van de bezitter van de opstal waarin het gebrekkige raam zich bevond, is volgens de rechtbank dan gegeven. Het verweer, dat ingevolge art. 6:181 BW niet de bezitter maar degene die de opstal bedrijfsmatig gebruikt als (kwalitatief) aansprakelijke heeft te gelden, wordt verworpen. Vo-

gens de rechtbank valt niet in te zien waarom A niet naast een eventueel bedrijfsmatige gebruiker, ook de bezitter van de opstal kan aanspreken.

A te (...),
eiser,
procureur: mr. J.G. Wichers Hoeth,
tegen
1. de stichting *Stichting Sint Lucas Andreas Zieken/wis te Amsterdam*,
gedaagde,
procureur: mr. G.C. Endedijk,
2. de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid *De Rollocate BV te Staphorst*
gedaagde,
procureur: mr. E.M. van Orsouw.

1. *De procedure*
(...; red.)

2. *De feiten*

2.1. De Stichting heeft in 2000 opdracht gegeven voor de verbouwing/renovatie van het aan haar toebehorende ziekenhuis aan de voor dat doel door de besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid HBG Utiliteitsbouw B.V. en BAM Utiliteitsbouw B.V. gevormde vennootschap onder firma Bouwcombinatie Stichting Sint Lucas Andreas Ziekenhuis V.O.f. (hierna: de bouwcombinatie).

2.2. De Rollocate heeft in opdracht van de bouwcombinatie valramen, met bijbehorende kozijnen (hierna: de valramen), geproduceerd en deze zijn rond de jaarwisseling 2002/2003 door haar medewerkers in het ziekenhuis gemonteerd. De valramen kunnen slechts worden geopend door ze te ontgrendelen en aan de bovenzijde naar binnen te laten kantelen. De valramen zijn tegen openvallen beveiligd door twee aan weerszijden van het raam aan het kozijn aangebrachte toezetscharen die waarborgen dat het valraam aan de bovenzijde niet verder dan 15 centimeter naar binnen kan kantelen.

2.3. Schilders- en afwerkingbedrijf B B.V. (hierna: B) heeft in opdracht van de bouwcombinatie ten behoeve van de verbouwing/renovatie schilderwerkzaamheden uitgevoerd. A is vanaf 15 maart 1997 als schilder in dienst geweest bij B. De arbeidsovereenkomst is met ingang van 25 juli 2003 met wederzijds goedvinden beëindigd, waarbij de laatste werkdag op 20 juni 2003 zou plaatsvinden.

2.4. Op 5 juni 2003 heeft A op de vijfde verdieping van het Ziekenhuis aan de binnenzijde de ombouwen van de door de Rolccate genlonterde valramen geschilderd.

2.5. Een door C, uitvoerder van de Rolccate opgesteld proces-verbaal houdt, voor zover hier van belang, het volgende in:

Datum Omschrijving

5-6-2003 Om circa 10.00 uur telefonische melding van D dat er op de vijfde verdieping een valraam naar binnen is gevallen en op een schilder is terechtgekomen) het raam ligt eruit en de schilder heeft zich bij de aannemer in de keet gemeld.

[...] een E direct naar de desbetreffende gevel gegaan. Vanaf de gevel [...] visueel gecontroleerd waar de raamopening ontstaan was, deze konden wij niet constateren. Hierop volgend hebben wij de gehele vijfde verdieping gecontroleerd, en hebben wij] raam met 1 losse schaar geconstateerd, raam functioneerde verder naar behoren, verder geen kapotte of beschadigde ramen te zien. [...]

6-6-2003 Tussen 10:00 en 11:00 telefonische melding van D dat de betreffende schilder aanzienlijk rugletsel heeft opgelopen.

2.6. Een door C) opgesteld proces-verbaal van 5 november 2003 houdt, voor zover hier van belang, het volgende in:

Datum Omschrijving

4-11-2003 [...] telefonische melding van F dat er op 3-11-03 tussen 22:00 en 22:30 een raam op de 8e verdieping uit zijn scharen is gekomen [...].

Bij nadere inspectie van het raam blijkt dat de inbouwmaat van de toezetscharen niet conform de inbouwtekening is uitgevoerd.

2.7. Een door Adinex, in opdracht van Aegon Schadeverzekeringen, de verzekeraar van B, op 30 oktober 2003 opgesteld expertise rapport houdt, voor zover hier van belang, het volgende in:

Toedracht/evenement

Op 5 juni 2003 omstreeks 9.30 uur heeft een ongeval plaats gevonden op één van de verdiepingen van het ziekenhuis alwaar door tegenpartij (de rechtbank begrijpt A) schilderwerkzaamheden werden uitgevoerd. Ten tijde van het ongeval waren geen andere werknemers van verzekerde dan wel van andere bedrijven aanwezig. [...] Op het moment dat tegenpartij gereed was en weg wilde lopen van het tuimelraam, viel deze naar binnen toe open en kwam

op het hoofd/de rug van tegenpartij terecht. Na het ongeval is tegenpartij naar beneden gelopen alwaar hij een collega de heer G tegenkwam.

Tijdens het telefonisch onderhoud op 22 oktober 2003 met de heer G werd ons het navolgende medegedeeld:

“Op één van de gangen op de verdieping kwam ik de heer A tegen. Hij was helemaal dizzy en ik vroeg aan hem wat er was gebeurd. Hij vertelde mij, dat een tuimelraam op hem was gevallen. Hierop ben ik op de ongevallocatie gaan kijken. Ik constateerde op de betreffende verdieping dat het tuimelraam naar binnen toe open was gevallen tot op de vensterbank. Ik constateerde dat één geleidesteun ontbrak en dat de andere geleidesteun loswas. Deze geleidesteunen dragen er zorg voor dat het tuimelraam, als deze wordt opengeklapt, niet verder kan openen dan circa 15 cm naar binnen toe. [...]”

2.8. A heeft de Rolccate en de Stichting bij brieven van respectievelijk 27 mei 2005 en 4 mei 2006 aansprakelijk gesteld voor door hen geleden schade.

3. Het geschil

3.1. A vordert voor recht te verklaren dat de Stichting en de Rolccate hoofdelijk aansprakelijk zijn voor door hem geleden en nog te lijden schade tengevolge van het ongeval op 5 juni 2003 en hen bij vonnis, uitvoerbaar bij voorraad, hoofdelijk te veroordelen tot betaling van alle geleden en nog te lijden schade, nader op te maken bij staat en te vereffenen volgens de wet. Voorts vordert hij de Stichting en de Rolccate hoofdelijk te veroordelen tot betaling van een voorschot op de verschuldigde schadevergoeding ad €15.000,=, de buitengerechtigde kosten ad €2.482,=, alsmede rente en de kosten van het geding.

3.2. A legt aan zijn vordering ten grondslag dat hij schade heeft geleden als gevolg van het feit dat op 5 juni 2003 een valraam op de vijfde verdieping van het ziekenhuis is opengevallen en op zijn hoofd, schouder en rug is terechtgekomen. Hij stelt dientengevolge letsel te hebben bekomen waardoor hij nadien zijn werkzaamheden niet fileer (volledig) heeft kunnen uitvoeren en aldus inkomensschade heeft geleden. Daarnaast maakt hij aanspraak op vergoeding van in materiële schade.

3.3. A betoogt dat het ongeval en de geleden

schade het gevolg zijn van een gebrek in (de montage van) het valraam. Een deugdelijk (gemonteerd) valraam kan niet verder dan 15 cm openvallen en zou dan ook niet op zijn hoofd, schouder en rug terecht hebben kunnen komen. Het valraam is echter in zijn geheel opgevallen en voldeed reeds daarom niet aan de veiligheidseisen die daaraan mogen worden gesteld.

Voor de dientengevolge door A geleden schade is de Stichting als bezitter van het gebouw van het ziekenhuis waar het valraam onderdeel van uitmaakte, op de voet van artikel 6:174 van het Burgerlijk Wetboek (BW) aansprakelijk. De Rollocate is voor diezelfde schade ofwel op de voet van artikel 6:185 BW aansprakelijk, indien deze is veroorzaakt door een gebrek aan het door haar geproduceerde raam, ofwel op de voet van artikel 6:162 jo 6:170 BW) indien en voor zover het valraam heeft kunnen openvallen omdat het door medewerkers van de Rollocate ondeugdelijk is gemonteerd.

3.4. De door A geleden materiële en immateriële schade is thans nog niet te begroten maar betreft in ieder geval gederfd inkomen tot een bedrag van ongeveer €33.000,= zodat een voorschot van €15.000,= alleszins redelijk is. De buitengerechtelijke kosten zijn ingevolge het rapport Voorwerk IJ te begroten op 2 punten van het liquidatietarief, aldus steeds A.

3.5. De Stichting en de Rollocate voeren verweer. Op de stellingen van partijen wordt hierina, voor zover van belang, nader ingegaan.

4. De beoordeling

4.1. De Rollocate betwist allereerst dat het ongeval zich heeft voorgedaan. Zij stelt daartoe dat uit het proces-verbaal van C blijkt dat hij, noch E van de buitenzijde hebben gezien dat er een valraam was opengevallen. Ook bij inspectie van de betreffende verdieping hebben zij geen opengevallen raam ontdekt. Weliswaar is bij een raam geconstateerd dat een toezetschaar los zat, doch of dit het raam was dat zou zijn opengevallen is niet bekend. Dit brengt mee dat het raam moet zijn teruggeplaatst, hetgeen zij onwaarschijnlijk acht. Tegenover het betoog van A dat G het raam met behulp van een schoonmaker weer zou hebben teruggezet, heeft zij aangevoerd dat het zonder technische kennis van het raam onmogelijk zou zijn de toezetscharen weer op hun plek te krijgen. Dat een schaar heeft ontbroken is niet geconsta-

teerd. De betreffende ramen zijn bovendien lastig terug te zetten, omdat ze zijn voorzien van extra dik geluidswerend glas en om die reden meer dan 100 kilogram per stuk wegen. Indien een dergelijk raam openvalt dan moet daardoor een beschadiging of vervorming ontstaan, zoals ook het geval was bij het openvallen van een raam in november 2003. Daarvan is evenmin gebleken.

Ook de Stichting heeft bij gebrek aan wetenschap betwist dat het ongeval zich heeft voorgedaan en zich bij het dienaangaande door de Rollocate gestelde aangesloten.

4.2. Uitgangspunt is dat nu A aan zijn vordering ten grondslag legt dat hem het ongeval is overkomen, tegenover de gemotiveerde betwisting daarvan door de Stichting en de Rollocate op hem de last rust zulks te bewijzen. Dat bewijs volgt in samenhang met het door A ter zitting verklaarde weliswaar reeds ten dele uit het proces-verbaal van C en de in het rapport Adinex opgenomen verklaring van G, doch daarmee is het door de Rollocate daartegenover gestelde thans nog onvoldoende weerlegd.

De rechtbank zal A derhalve overeenkomstig zijn daartoe strekkend aanbod in de gelegenheid stellen bewijs te leveren van zijn stelling dat op 5 juni 2003 een valraam geheel is opengevallen en op zijn hoofd, schouder en rug is terechtgekomen en dat hij dientengevolge letsel heeft bekomen.

4.3. Om proceseconomische redenen overweegt de rechtbank reeds thans dat indien A niet slaagt in het door hem te leveren bewijs, zijn vordering zal worden afgewezen.

Indien A erin slaagt te bewijzen dat het valraam geheel is opengevallen en op zijn hoofd, schouder en rug is terechtgekomen, is daarmee de aansprakelijkheid van de Stichting gegeven. Het moet er immers voor gehouden worden dat het valraam in dat geval niet heeft voldaan aan de daaraan te stellen veiligheidseisen, zodat de Stichting als bezitter van de opstal waarin het gebrekkig valraam zich bevond voor de dientengevolge geleden schade aansprakelijk is.

4.4. De Stichting heeft nog betoogd dat zij het ziekenhuis als bouwterrein aan de Bouwcombinatie ter beschikking heeft gesteld, die het vervolgens ten tijde van het ongeval gebruikte in de uitoefening van haar bedrijf, zodat ingevolge het bepaalde in artikel 6:181 BW niet de Stichting maar de Bouwcombinatie als aansprakelijke partij heeft te gelden.

De rechtbank volgt de Stichting daarin niet. Het staat de benadeelde vrij te kiezen jegens welke aansprakelijke partij(en) en op welke grondslag(en) hij zijn vordering wenst in te stellen. Dit is slechts anders indien de wet zulks voorschrijft of onvermijdelijk reebrengt (Hoge Raad 15 november 2002, NJ 2003,48). Aangezien artikel 6:174 BW, noch artikel 6:181 BW een dergelijk uitdrukkelijk voorschrift bevat, terwijl met artikel 6:181 BW juist is beoogd de mogelijkheden voor de benadeelde te verruimen, is niet in te zien waarom A niet naast de Bouwcombinatie als eventueel gebruiker, ook de Stichting als bezitter van de opstal zal kunnen aanspreken.

4.5. Ten aanzien van de aansprakelijkheid van de Rollecate geldt dat met A moet worden aangenomen dat indien komt vast te staan dat het valraam geheel is opengevallen, daarmee tevens vaststaat dat het betreffende raam niet heeft voldaan aan de daaraan te stellen veiligheidseisen. Daarbij kan in het midden blijven of zulks te wijten is aan een fabricage of montage fout nu de Rollecate voor beide fouten aansprakelijk is te houden.

De Rollecate heeft vervolgens als verweer aangevoerd dat niet is uit te sluiten dat aan het valraam in de periode tussen de plaatsing en het ongeval door anderen nog diverse werkzaamheden in het ziekenhuis zijn verricht, waarbij wellicht iets met het raam is gedaan waardoor het functioneren van het valraam is beïnvloed. Hoe en welke concrete wijzigingen er aan het raam aangebracht zouden kunnen zijn heeft zij niet nader toegelicht.

4.6. Van een deugdelijk geproduceerd en gemonteerd valraam mag echter worden verwacht dat daaraan niet min of meer per ongeluk zodanige wijzigingen kunnen worden aangebracht dat het geheel open kan vallen. Dit brengt mee dat de Rollecate ter onderbouwing van haar verweer tenminste had moeten aangeven waarom, wanneer, door wie en op welke wijze er zodanige ingrijpende werkzaamheden aan of rondom het raam kunnen hebben plaatsgevonden dat daardoor een defect aan een voor een valraam zo cruciaal onderdeel als de openvalbeveiliging zou kunnen ontstaan. De Rollecate heeft dat niet gedaan en aldus haar verweer onvoldoende concreet onderbouwd. De Rollecate heeft er vervolgens nog op gewezen dat het valraam in de tussen montage en ongeval liggende periode niet is opengevallen

en dus kennelijk steeds naaf behoren heeft gefunctioneerd, doch dit overtuigt evenmin. Ook in november 2003 is immers nog een valraam als gevolg van een montagefout naar binnen opengevallen, dat blijkens de eigen stellingen van de Rollecate eveneens begin 2003 was geplaatst.

Gelet op hetgeen hiervoor is overwogen heeft de Rollecate het bestaan van de door A gestelde montage- of fabricagefout onvoldoende gemotiveerd betwist, zodat de rechtbank van de juistheid daarvan uitgaat. Dit brengt mee dat indien A slaagt in het door hem te leveren bewijs, tevens moet worden aangenomen dat de Rollecate met de Stichting hoofdelijk aansprakelijk is voor de door A als gevolg van het ongeval geleden schade.

4.7. Ten aanzien van het gevorderde voorschot op die schadevergoeding is de rechtbank met de Stichting en de Rollecate van oordeel dat de door A gestelde schade thans nog onvoldoende is komen vast te staan. De Stichting en de Rollecate hebben terecht aangevoerd dat bij gebreke van medische onderbouwing aard en omvang van het ontstane letsel niet kan worden vastgesteld. Voorts ontbreekt een onderbouwing van de door A overgelegde opstelling van gederfde inkomsten terwijl, gelet op het feit dat A zijn dienstbetrekking bij B reeds voor het ongeval had opgezegd, ook niet zonder meer is in te zien hoe de omstandigheid dat hij na het ongeval enige tijd geen inkomen zou hebben genoten het gevolg is geweest van het ongeval. Aldus zijn thans onvoldoende feitelijke aanknopingspunten voorhanden voor de vaststelling van de omvang van de eventueel te vergoeden schade en een daarop toe te wijzen voorschot. Dit brengt echter, anders dan de Rollecate lijkt te willen betogen, niet mee dat geen verwijzing naar de schadestaat procedure zal kunnen plaatsvinden. Daarvoor is immers voldoende dat is gebleken van de mogelijkheid van schade. Dat is hier het geval.

4.8. De rechtbank zal de zaak naar de rol verwijzen opdat A kan doen mededelen of en, zo ja, op welke wijze hij het onder 4.2 genoemde bewijs wenst te leveren. Iedere verdere beslissing zal worden aangehouden.

5. De beslissing

De rechtbank

5.1. laat A toe te bewijzen dat op 5 juni 2003 een valraam geheel is open gevallen en op zijn

hoofd, schouder en rug is terechtgekomen en dat hij dientengevolge letsel heeft bekomen;

5.2. bepaalt dat de zaak weer op de rol zal komen van 6 juni 2007 alwaar A bij akte kan doen medelen of hij van de gelegenheid tot bewijslevering door getuigen en zo ja, door hoeveel, gebruik IIIaakt, met een opgave van de verhin-derdata van alle betrokkenen in de eerstvolgen-de drie maanden) waarna een dag en tijd voor getuigenverhoor zal worden bepaald dan wel wordt voortgeprocedeerd;

5.3. bepaalt dat getuigen gehoord kunnen worden door ror. A.W.H. Vink;

5.4. houdt ieder verdere beslissing aan.

NOOT

1. Feiten

De Stichting Sint Lucas Andreas Ziekenhuis (hierna: de Stichting) geeft opdracht voor de verbouwing/renovatie van het aan haar toebehorende ziekenhuis aan de speciaal daarvoor *gevormde* VOF Bouwcombinatie Stichting Sint Lucas Andreas Ziekenhuis (hierna: de Bouwcombinatie). Tijdens de bouwwerkzaamheden geeft de Bouwcombinatie aan De Rollocate BV (hierna: Rollocate) de opdracht valramen te produceren en deze in het ziekenhuis te monteren. Ook geeft de Bouwcombinatie aan Schilders- en afwerkingsbedrijf B BV (hierna: B) de opdracht om onder meer aan de binnenzijde de ombouwen van de door Rollocate gemonteerde valramen te schilderen. Hiertoe schakelt B haar werknemer A in. Aanleiding van onderhavig geding is A's stelling letsel te hebben opgelopen, doordat hij tijdens zijn werkzaamheden werd getroffen door een tuimelraam dat plotseling naar binnen toe openviel. Voor de gevolgen hiervan spreekt A de Stichting en Rollocate aan. De Stichting wordt als bezitter van het gebouw op grond van art. 6:174 BW in rechte betrokken. Rollocate wordt door A aansprakelijk gehouden ofwel op voet van art. 6:185 BW (productiefout), ofwel op grond van art. 6:162 jo. 6:170 BW (montagefout). De Stichting en Rollocate verweren zich onder meer door gemotiveerd te betwisten dat het door A gestelde ongeval zich heeft voorgedaan. De op voet van art. 6:174 BW aangesproken Stichting verweert zich tevens met de stelling dat zij het ziekenhuis als bouwterrein aan de Bouwcombinatie ter beschikking heeft gesteld, die het vervolgens

ten tijde van het ongeval gebruikte in de uitoefening van haar bedrijf. Gelet op art. 6:181 BW heeft derhalve niet zij maar de Bouwcombinatie als (kwalitatief) aansprakelijke voor de opstal te gelden, aldus de Stichting.

2. Het oordeel van de rechtbank

Er zijn geen getuigen van het door A gestelde ongeval. De rechtbank overweegt dat, gelet op de gemotiveerde betwisting daarvan door de Stichting en Rollocate, het aan A is te bewijzen dat hem het door hem gestelde ongeval is overkomen. Om proceseconomische redenen overweegt de rechtbank voorts dat indien A in dit bewijs *niet* slaagt, de jegens de Stichting en Rollocate ingestelde vorderingen zullen worden afgewezen. Slaagt A wél in het door hem te leveren bewijs, dan moet het er volgens de rechtbank voor worden gehouden dat het valraam niet voldeed aan de daaraan te stellen eisen. Met A moet volgens de rechtbank worden aangenomen dat de aansprakelijkheid van Rollocate dan is *gegeven*, waarbij in het midden kan blijven of het openvallen van het raam is te wijten aan een fabricage- of montagefout, nu Rollocate voor beide fouten is aan te spreken. Waar het mij om gaat echter is hetgeen de rechtbank *overweegt* terzake de aansprakelijkheid van de Stichting. Indien A in voornoemd bewijs slaagt, is naar het oordeel van de rechtbank (ook) de Stichting voor zijn ongevalgerelateerde schade (hoofdelijk) aansprakelijk, en wel als *bezitter* van de opstal waarin het gebrekkige raam zich bevond. Het verweer van de Stichting, dat ingevolge art. 6:181 BW niet zij maar de Bouwlocatie in de hoedanigheid van *bedrijfsmatige gebruiker* als (kwalitatief) aansprakelijke heeft te gelden, wordt verworpen. Het staat de benadeelde *volgens* de rechtbank vrij te kiezen jegens welke aansprakelijke partij(en) en op welke grondslag(en) hij zijn vordering wenst in te stellen. Dit is naar haar oordeel slechts anders indien de wet zulks voorschrijft of onvermijdelijk meebrengt (Hoge Raad 15 november 2002, NJ 2003,48). Aangezien art. 6:174 BW, noch art. 6:181- BW een dergelijk uitdrukkelijk voorschrift bevat, terwijl met art. 6:181 BW volgens de rechtbank juist is beoogd de mogelijkheden voor de benadeelde te verruimen, valt naar haar oordeel niet in te zien waarom A niet *naast* de Bouwcombinatie als eventueel

gebruiker, ook de Stichting als bezitter van de opstal kan aanspreken.

3. *Verhouding art. 6:173, 6:174 en 6:179 BW enerzijds en art. 6:181 BW anderzijds*

De invoering van het huidige BW in 1992 is gepaard gegaan met een toename van het aantal gevallen waarin volgens de wetgever sprake is van *kwalitatieve* aansprakelijkheid, zowel voor personen als voor zaken.¹ Bedoelde aansprakelijkheden zijn neergelegd in afdeling 6.3.2 BW, waarbij steeds de hoedanigheid (kwaliteit) van de aangesprokene als aanknopingspunt voor aansprakelijkheid heeft te gelden. Een van de kwalitatieve aansprakelijkheden die sinds 1992 deel uitmaakt van ons buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht, betreft die van de bedrijfsmatige gebruiker als bedoeld in art. 6:181 BW. Hoofddregel van art. 6:181 BW is, kort gezegd, dat zodra de in de artikelen 6:173, 6:174 en 6:179 BW bedoelde roerende zaken, opstallen of dieren in de uitoefening van een bedrijf worden gebruikt, de daarin geregelde aansprakelijkheden rusten op degene die dit bedrijf uitoefent. Is nu op grond van de artikelen 6:173, 6:174, 6:179 en 6:181 BW steeds náást de bezitter tevens de bedrijfsmatige gebruiker aan te spreken? Of is óf de bezitter óf de bedrijfsmatige gebruiker aansprakelijk? Anders gezegd, gaat het om een *cumulatieve* dan wel *alternatieve* aansprakelijkheid? Dit betreft een principiële vraag. Het behoeft geen betoog dat het antwoord daarop voor de rechtspraak van groot belang is. De rechtbank laat in het midden of de Bouwlocatie als bedrijfsmatige gebruiker in de zin van art. 6:181 BW heeft te gelden. Zou dit zo zijn, dan staat zulks er volgens haar in ieder geval niet aan in de weg dat (ook) de Stichting als bezitter op voet van art. 6:174 BW kan worden

1. Het oude BW (OBW), ingevoerd in 1838 en van kracht tot 1992, kende maar een beperkt aantal gevallen van buitencontractuele kwalitatieve aansprakelijkheid. Zo kende art. 1403 OBW een aantal aansprakelijkheden voor personen. Een algemene aansprakelijkheid voor zaken ontbrak. Weliswaar sprak art. 1403 OBW van personen én zaken, maar wat betreft zaken was het artikel niet meer dan een dode letter. Vgl. HR 19 februari 1993, NT 1996, 318 (Kube & Kubenz/Freriks). Art. 1404 OBW regelde de aansprakelijkheid voor dieren. Art. 1405 OBW zag op de aansprakelijkheid voor gebouwen.

élangesproken. De rechtbank is derhalve van oordeel dat art. 6:181 BW ten opzichte van art. 6:174 BW – en indirect dus ook ten opzichte van de andere in art. 6:181 lid 1 BW genoemde art. 6:173 en 6:179 BW – *geen* exclusieve werking toekomt. Dit motiveert de rechtbank met een beroep op een uitspraak van de Hoge Raad over "samenloop", en een beroep op de slachtofferbescherming. Mijns inziens komt de rechtbank zo wel heel vlot, wellicht té vlot tot haar oordeel. Gelet op het belang van onderhavige problematiek, is (in ieder geval) onderzoek naar de achtergrond van art. 6:181 BW en de bedoeling van de wetgever gerechtvaardigd.

4. *Het aBW*

Ik start met een blik op het aBW. Dit kende met art. 1404 aBW een kwalitatieve aansprakelijkheid die grote gelijkenis vertoont met hetgeen thans op basis van art. 6:179 jo. 6:181 BW heeft te gelden. Art. 1404 aBW regelde de kwalitatieve aansprakelijkheid voor dieren.² Veroorzaakte een dier door zijn eigen energie schade,³ dan was blijkens de tekst van art. 1404 aBW de aansprakelijke persoon "de eigenaar van een dier, of degene die zich van hetzelfde bedient (...) zolang hetzelfde tot zijn gebruik verstrekt". Zoals art. 1404 aBW dus de *eigenaaren gebruiker* van het dier als aansprakelijke personen kende, worden in art. 6:179 jo. 6:181 de *bezitteren bedrijfsmatige gebruiker* als zodanig genoemd. Terzake art.

2. Aanvankelijk oordeelde de Hoge Raad dat de aansprakelijkheid van art. 1404 OBW op (een vermoeden van) schuld – in de zin van onzorgvuldigheid, gebrek aan toezicht – was gebaseerd. *(Tg!)* HR 2 januari 1931, NJ 1931,348, m.nt. E.M.M. (Klaaswaalse koe); HR 31 mei 1963, NJ 1966, 338 (ingeschaarde vaars). Later kwam de Hoge Raad hierop terug en werd, zoals thans ex art. 6:179 BW, op grond van art. 1404 OBW ook aansprakelijkheid aangenomen indien de aangesprokene terzake geen enkel verwijt trof. Vgl. HR 7 maart 1980, NJ 1980,353, m.nt. G.J.S. (Stierkalf).
3. Dat de *eigen energie van het dier* als grondslag voor de aansprakelijkheid van art. 1404 OBW had te gelden, volgde voor het eerst met zoveel woorden uit ER 24 februari 1984, NJ 1984, 415, m.nt. G (Bardoell Swinkels). Onder het regime van art. 6:179 BW geldt zulks nog steeds. Zie bijvoorbeeld Gerechtshof Arnhem 19 december 2006, *«JA»* 2007/64.

1404 OBW kwam dus eenzelfde vraag als in onderhavige kwestie aan de orde: kon de benadeelde zich tot beiden wenden of is het *van tweeën één*? Hierover heeft de Hoge Raad geen misverstand laten bestaan. Naar zijn oordeel konden de eigenaar en gebruiker van een dier *niet* beiden op voet van art. 1404 OBW aansprakelijk zijn voor dezelfde schade. De aansprakelijkheid rustte steeds op óf de eigenaar óf de gebruiker. Een gelijktijdige of gedeelde aansprakelijkheid was uitgesloten.⁴ Het ging derhalve niet om een cumulatieve maar *alternatieve* aansprakelijkheid. Art. 1404 OBW had – qua aard en grondslag van de aansprakelijkheid – als directe voorganger van art. 6:179 BW te gelden.⁵ Sterker nog, vanwege de anticiperende interpretatie in HR 7 maart 1980, NJ 1980,353, m.nt. G.J.S. (Stierkalf) was art. 6:179 (jo. 6:181) BW de facto al sinds 1980 geldend recht, met dien verstande dat de aansprakelijke persoon tot 1992 niet de bezitter óf bedrijfsmatige gebruiker was, maar de eigenaar óf gebruiker.⁶

5. *Bedoeling wetgever*

In de parlementaire geschiedenis wordt uitvoerig ingegaan op art. 6:181 BW, toen nog aangeduid als art. 6.3.2.10. Aangezien een en ander voor zĳch spreekt, laat ik de wetgever aan het woord over de ontwerp-artikelen 6.3.2.5-8:⁷

4. Vgl. HR 14 februari 1919, NJ 1919,326; HR 31 mei 1963, NJ 1966,338 (ingeschaarde vaars); HR 8 oktober 1982, NJ 1984, 2; HR 29 november 1985, NJ 1987, 291 (Pony-arrest).
5. Voor de goede orde: een voorloper van art. 6:173 BW kende het OBW niet, *terwijl* de voorloper van art. 6:174 BW, te weten art. 1405 OBW, de kwalitatieve aansprakelijkheid in alle gevallen op de *eigenaar* deed rusten.
6. Vgl. Asser/Hartkamp 2006 (4-III), p. 212; Van Dam, *Aansprakelijkheidsrecht*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2000, p. 350. Vanwege de vroegtijdige anticipatie door de Hoge Raad kunnen verhaalnemende verzekeraars zich anders dan bij andere vormen van kwalitatieve aansprakelijkheid wél beroepen op art. 6:179 BW. Omdat art. 6:179 BW in 1992 reeds geldend recht was, werd zij niet uitgesloten in art. 6:197 BW.
7. De art. 6.3.2.5-8 behelsden de (huidige) aansprakelijkheid respectievelijk voor roerende zaken, gevaarlijke stoffen, opstallen en dieren. Bij de zogenaamde "Stofkam-operatie" werd art. 6.3.2.6 inzake gevaar-

"In het gewijzigd ontwerp is voorts opnieuw aandacht besteed aan de vraag op wĳe de aansprakelijkheid op grond van de hier besproken artikelen behoort te rusten. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen enerzijds het geval dat de zaak, de stof, de opstal of het dier wordt gebruikt in de uitoefening van een bedrijf en anderzijds het geval dat van een zodanig gebruik geen sprake is. Op het eerste geval heeft art. 6.3.2.10 betrekking waarop hieronder zal worden teruggekomen. Voor het tweede geval wordt thans als hoofdregel in de artikelen 6.3.2.5-8 voorop gesteld, dat de aansprakelijkheid rust op de bezitter."s Na nog eens te hebben benadrukt dat het bepaalde in art. 6.3.2.5-8 als hoofdregel heeft te gelden, licht de wetgever voorts toe: "Artikel 6.3.2.10 wijst aan wie aansprakelijk is in het geval dat de zaak, de stof, de opstal of het dier wordt gebruikt in de uitoefening van een bedrijf. In dat geval wordt de aansprake'lijkheid gelegd op degene die het bedrijf uitoefent."⁹

Het vorenstaande laat aan duidelijkheid niets te wensen over. Hoofdregel is dat de bezitter op voet van art. 6:173, 6:174 en 6:179 BW de aansprakelijke is. Uitzondering hierop is dat indien de daarin bedoelde zaken, opstallen en dieren in de uitoefening van een bedrijf worden gebruikt, *in plaats van* de bezitter de bedrijfsmatige gebruiker aansprakelijk is.¹⁰ De rechtbank wijst nog op HR 15 november 2002, NJ 2003, 48 {AVO/Petri}, waaruit volgt dat ingeval van samenloop "van exclusieve werking slechts sprake kan zijn indien de wet

lijke stoffen geschrapt. Deze materie is nadien in een breder perspectief geplaatst, hetgeen leidde tot de invoering op 1 februari 1995 van de wet *Aanvulling van de Boeken 3. 6 en 8 Nieuw BW met regels betreffende de aansprakelijkheid voor gevaarlijke stoffen, verontreiniging van lucht, water en bodem*. Art. 6:175 (gevaarlijke stoffen), 176 (stortplaatsen) en 177 BW (mijnbouw-werken) waren onderdeel van deze wet.

8. Parl. gesch. Boek 6, p. 745.
9. Parl. gesch. Boek 6, p. 745.
10. Vgl. Asser/Hartkamp 2006 (4-III), p. 197-198.204-205, 218-219; Spier e.a., *Verbintenissen uit de wet en schadevergoeding*. Deventer: Kluwer 2006. p. 127-128; Onrechtmatige Daad (Oldenhuis), art. 181 aant. 6; Klaassen, *Risico-aansprakelijkheid*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1991, p. 84-85, 112, 147. Zie ook Hof 's-Gravenhage 15 juli 2003, VR 2004, 107.

zulks voorschrijft of onvermijdelijk meebrengt". Nu art. 6:174 BW noch art. 6:181 BW een dergelijk voorschrift *bevat*, staat het de benadeelde volgens de rechtbank vrij om te kiezen of hij de bezitter, bedrijfsmatige gebruiker dan wel beiden aanspreekt. Mijns inziens kan een beroep op voornoemd arrest de rechtbank niet baten. Uit het arrest volgt juist dat onder meer *de wetsgeschiedenis* van een bepaling terzake beslissend kan zijn. Het lijkt er dan ook op dat de rechtbank zich daarin wat betreft art. 6:181 BW niet *voldoende* heeft verdiept. Dan was haar *Immers* wel duidelijk geworden dat in casu van "samenloop" helemaal geen sprake is. Mijn *vermoeden* dat de rechtbank zich onvoldoende heeft verdiept in de parlementaire geschiedenis van art. 6:181 BW, wordt nog versterkt door de motivering van haar uitspraak, inhoudende dat met het artikel is beoegd "de mogelijkheden voor de benadeelde te verruimen". Uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat de strekking van art. 6:181 BW een hele andere is. Volgens de wetgever heeft art. 6:181 BW een tweeledig doel. Enerzijds is het artikel bedoeld ingeval van schade door bedrijfsmatige activiteiten het slachtoffer een handreiking te bieden, in die zin dat deze zich op grond van art. 6:181 BW steeds tot één aansprakelijke persoon kan wenden. Anderzijds strekt art. 6:181 BW ertoe de risico's aan de zijde *van* bedrijven overzichtelijk te maken. Doordat het artikel de aansprakelijkheid concentreert, kan het als één (bedrijfs)risico worden (door)berekend en verzekerd.¹¹ Nu art. 6:181 BW dus juist versplintering van aansprakelijkheid wil voorkomen, staat de door de rechtbank aangenomen strekking van het artikel lijnrecht tegenover de bedoeling van de wetgever.¹²

6. Art. 6:181 lid 2 BW

In de discussie over al dan niet bestaande keuzemogelijkheden van de benadeelde terzake de aansprakelijke persoon, is ook interessant het tweede lid *van* art. 6:181 BW.

Hierin is bepaald dat zodra de in de art. 6:173, 6:174 en 6:179 BW bedoelde zaken, opstallen of dieren in de uitoefening van een bedrijf worden gebruikt door ze ter beschikking te stellen voor gebruik in de uitoefening van het bedrijf van een ander, dan is deze ander de uit hoofde van art. 6:181 lid 1 BW aansprakelijke. In dit verband moet volgens de wetgever worden gedacht aan constructies van huur en lease. Ook te dien aanzien is de wetgever duidelijk over de verhouding tussen de eerste en tweede bedrijfsmatige gebruiker: "Het tweede lid van art. 6:3.2.10 betreft de situatie dat men van verschillende personen tegelijk zou kunnen zeggen dat de zaak 'in de uitoefening van hun bedrijf wordt gebruikt', bijv. doordat de een die zaak gebruikt door haar tegen vergoeding ter beschikking te stellen voor gebruik in het bedrijf van een ander (huur, leasing). De aansprakelijkheid, bedoeld in lid 1, rust dan alleen op deze laatste."¹³

De benadeelde heeft derhalve *geen* keuzemogelijkheid wie hij aansprakelijk stelt.¹⁴ Hij kan steeds enkel terecht aan het einde van de keten, bij de *feitelijke* gebruiker. Illustratief in dit verband is een uitspraak van het Hof Arnhem.¹⁵ Kermisklant Van Zijderveld overkomt in kermisattractie de "cakewalk" een ongeval, met blijvend letsel als gevolg. Vast staat dat de bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering terzake de attractie ten tijde van het ongeval op naam van VOF Hachmang stond. Eveneens komt vast te staan dat eenmanszaak Werkman, die de "cakewalk" *van* Hachmang had geleased, de attractie feitelijk exploiteerde. Van Zijderveld spreekt Hachmang op grond *van* art. 6:173 jo. 6:181 BW ter vergoeding van zijn ongevalgerelateerde schade aan. Aan de vraag of de "cakewalk" voldeed aan de daaraan te stellen eisen, komt de rechtbank niet toe. Zij verklaart Van Zijderveld niet-ontvankelijk in zijn vordering, omdat naar haar oordeel Hachmang ten tijde van het ongeval niet degene was die de attractie in de zin *van* art. 6:181 BW in de uitoefening van een bedrijf gebruikte. Hiertegen komt Van Zijderveld

11. Parl. gesch. Boek 6, p. 745-746.

12. Een bepaling die er overigens wél toe strekt de mogelijkheden van de benadeelde te verruimen, is art. 6:180 lid 1 BW dat ingeval van *meerdere bezitters* op elk daarvan de (hoofdelijke) aansprakelijkheid doet rusten.

13. Parl. gesch. Boek 6, p. 746.

14. Vgl. ook Asser/Hartkamp 2006 (4-II), p. 198-199.

15. Hof Arnhem 13 juni 1999, NJ 2000, 58 (Van Zijderveld/Hachmang).

tevergeefs op in hoger beroep. Het hof overweegt:

"Uit de tekst en de wetsgeschiedenis van art. 6:181 BW blijkt C.) duidelijk dat er in het kader van lid 2 van art. 6:181 BW slechts één aansprakelijke partij is (...) en wel diegene die 'als laatste in de keten' de betreffende zaak gebruikt. Ingevolge art. 6:181 lid 2 BW wordt in het onderhavige geval de cakewalk in de uitoefening van het bedrijf door Hachmang c.s. gebruikt door deze ter beschikking te stellen voor gebruik in de uitoefening van het bedrijf van mevrouw Werkman en wordt mevrouw Werkman als (enige) aansprakelijke persoon aangemerkt."

Dat voor Van Zijderveld (mogelijk) niet goed kenbaar was wie de eerste en tweede gebruiker in de zin van art. 6:181 lid 2 BW was, doet hieraan volgens het hof niet af. En ook het feit dat de eerste gebruiker (Hachmang) zich tegen wettelijke aansprakelijkheid heeft verzekerd en de tweede gebruiker (Werkman) niet, maakt dit volgens het hof niet anders. Ook lid 2 van art. 6:181 BW kent derhalve geen cumulatief maar een *alternatiefkarakter*.

7. Art. 6:171 BW

Hoewel in deze annotatie art. 6:181 BW centraal staat, mag desalniettemin enige aandacht voor art. 6:171 BW mijns inziens niet ontbreken. Laatstgenoemde bepaling legt op degene die een bedrijf uitoefent de aansprakelijkheid voor fouten van in de uitoefening van zijn bedrijf ingeschakelde niet-ondergeschikte opdrachtnemers. Evenals art. 6:181 BW tracht art. 6:171 BW degene die door het bedrijfsgebeuren schade lijdt tegemoet te komen, in die zin dat deze zich ter vergoeding van zijn schade (in ieder geval) steeds kan wenden tot degene die het bedrijf uitoefent. Anders dan art. 6:181 BW brengt art. 6:171 BW overigens *niet* met zich dat enkel de bedrijfsmatige opdrachtgever op kwalitatieve grondslag is aan te spreken. De niet-ondergeschikte opdrachtnemer blijft ook zélf kwalitatief aansprakelijk voor bij de opgedragen werkzaamheden begane fouten.¹⁶ Hier is derhalve wél sprake van *cumulatieve* aansprakelijkheid. Voor ogen

moet worden gehouden dat de aansprakelijkheid van de opdrachtgever ex art. 6:171 BW is gekoppeld aan *fouten* van zijn zelfstandige hu/ppersonen. Zij treedt *niet* in als de niet-ondergeschikte jegens de gelaedeerde (enkel) aansprakelijk is op grond van art. 6:173, 6:174 of 6:179 BW. Alsdan komt art. 6:181 BW voor toepassing in aanmerking.¹⁷ Hierom wordt art. 6:181 BW ook wel als de "tegenhanger" van art. 6:171 BW aangemerkt.¹⁸ In casu laat de rechtbank in het midden of het openvallen van het raam is te wijten aan een fabricage- dan wel montagefout, omdat de Rollecate naar haar oordeel voor beide fouten is aan te spreken. Ik volsta hier met de opmerking dat gezien het vorenstaande voor de al dan niet toepassing van art. 6:171 en/of 6:181 BW de ware toedracht wél van belang kan zijn.

8. Slot

Hoofddregel is dat de kwalitatieve aansprakelijkheid voor de in art. 6:173, 6:174 en 6:179 BW genoemde roerende zaken, opstallen en dieren rust op de bezitter(s). Uitzondering hierop zijn gevallen waarin deze zaken worden gebruikt in de uitoefening van een bedrijf als bedoeld in art. 6:181 BW. De aansprakelijkheid van de bezitter gaat dan over op de bedrijfsmatige gebruiker.¹⁹ Er is alsdan maar één kwalitatief aansprakelijke partij. Deze concentratie van aansprakelijkheid treffen we ook aan in het kader van het tweede lid van art. 6:181 BW. Ingeval van meerdere bedrijfsmatige gebruikers rust op niet meer dan één daarvan, te weten de laatste in de keten, de aansprakelijkheid. Andere uitzonderingen op de hoofdregel van art. 6:173, 6:174 en 6:179 BW zijn art. 6:174 lid 2, 6:180 lid 2 en 6:183 lid 2 BW. Hierin worden als kwalitatief aansprakelijke genoemd

16. Vgl. Asser/Hartkamp 2006 (4-III), p. 199; Onrechtmatige Daad (Oldenhuÿs), art. 171 aant. 24-26, art. 181 aant. 6.

17. Vgl. Onrechtmatige Daad (Oldenhuis); art. 181 aant. 4; Klaassen, a.w., p. 68. Zie ook Asser/Hartkamp 2006 (4-III), p. 199 over de aansprakelijkheid van de opdrachtgever *op grond van art. 6:181 BW* ingeval schade wordt veroorzaakt door zaken van een niet-ondergeschikte opdrachtnemer die is ingeschakeld op voet van art. 6:171 BW.

18. Parl. gesch. Boek 6, p. 767.

19. Op grond van de slotzinsnede van art. 6:181 lid 1 BW zijn uitgezonderd gevallen waarin het gaat om een opstal en het ontstaan van de schade niet met de uitoefening van het bedrijf in verband staat.

de erfpachter, wegbeheerder, leidingbeheerder, verkrijger onder opschortende voorwaarde en de ouder/voogd. Ook hier geldt steeds dat zodra een van hen met de aansprakelijkheid is belast, de bezitter daarvan is ontslagen.²⁰ Is sprake van bedrijfsmatig gebruik. dan gaat ook van hen de aansprakelijkheid over op de bedrijfsmatige gebruiker.²¹

Geconcludeerd moet worden dat in onderhavige zaak de rechtbank de (juiste) verhouding tussen art. 6:174 en 6:181 BW heeft miskend. Anders dan zij heeft geoordeeld, is de Stichting wel degelijk van aansprakelijkheid ontslagen als komt vast te staan dat de opstal ten tijde van het (door A nog aannemelijk te maken) ongeval door de Bouwlocatie in de uitoefening van haar bedrijf werd gebruikt. Alsdan is de Stichting niet (ook) op voet van art. 6:174 BW, maar (enkel) de Bouwcombinatie op grond van art. 6:181 BW als aansprakelijke partij aan te merken. De vraag is overigens of de Bouwcombinatie in deze wel als bedrijfsmatige gebruiker kan worden aangemerkt. Het is immers de Stichting die de opstal als ziekenhuis exploiteert.²² Dat zij voor de verbouwing/renovatie daarvan de Bouwlocatie inschakelt, maakt dit niet anders. Laatstgenoemde heeft "slechts" als aannemer te gelden, en niet als bedrijfsmatige gebruiker van de opstal.²³ Dat tussen

de Bouwcombinatie en de Stichting een zekere band bestaat omdat de eerste door de laatste in het leven is geroepen juist met het oog op de verbouwing/renovatie van de opstal, kan daaraan mijns inziens evenmin afdoen.

mr. A. Kolder
advocaat bij Houkes c.s. *Advocaten* te Emmen
en dual promovendus bij de vakgroep Pri-
vaatrecht en Notarieel Recht van de Rijksuni-
versiteit Groningen

108

Rechtbank Arnhem
4 april 2007, nr. 138302/HA ZA 06-439, LJN
BA5473
(mr. Ter Heide)

Aansprakelijkheid makelaar. Bestemmings-
plan. Tuchtrect.

[BW art. 6:74]

Eisers hebben met bemiddeling van een makelaar een onroerende zaak gekocht. In de koopakte wordt gesproken van een "vrijstaand woonhuis." Ten tijde van de levering mocht de onroerende zaak op grond van het bestemmingsplan echter uitsluitend in combinatie met een agrarisch bedrijfs woonhuis worden gebruikt. Ook is gebleken dat een gedeelte van de grond waarvan eisers veronderstelden dat deze bij hun tuin hoorde, een ander perceel betrof. Eisers hebben een klacht tegen de makelaar ingediend, op de grond dat hij een verkeerd beeld heeft gegeven van de gekochte onroerende zaak. De Raad van Toezicht heeft de klacht gegrond geoordeeld en de straf van berisping opgelegd. Eisers stellen dat sprake is van wanprestatie van de makelaar en het makelaarskantoor. De rechtbank overweegt verder wel dat het oordeel van de Raad van Toezicht haar niet bindt. De bewijsregels, die mede beogen de gedaagde in een civiele procedure te beschermen, gelden namelijk niet in een tuchtprocedure. De rechtbank oordeelt dat de gedaagde als deskundig makelaar ondubbelzinnig had moeten duidelijk maken wat het bestemmingsplan voor de rechtspositie van eisers inhield. Dit geldt te meer nu eisers tot dan toe geen agrarisch bedrijf hadden en vanuit de stad naar

20. Vgl. Asser/Hartkamp 2006 (4-III), p. 205. Let wel, op grond van art. 6:183 lid 2 is de ouder/voogd niet aansprakelijk, indien het gaat om een schadeveroorzakende opstal. Dit tweede lid noemt art. 6:173 en 6:179 BW namelijk wel, maar art. 6:174 BW niet. Overigens is de ouder/voogd evenmin aansprakelijk indien het kind de in lid 2 van art. 6:183 BW bedoelde zaken en dieren in de uitoefening van een bedrijf gebruikt.
21. Uitzondering hierop zijn blijkens art. 6:181 lid 1 BW de wegbeheerder en de leidingbeheerder als bedoeld in de tweede zin van art. 6:174 lid 2 BW. Zie terzake de ouder/voogd ook de laatste zin van noot 20.
22. Ook een ziekenhuis valt onder "bedrijf", vgl. Asser/Hartkamp 2006 (4-III), p. 198; Onrechtmatige Daad (Oldenhuis), art. 171 aant. 17, art. 181 aant. 7; Spier, a.w., p. 127-128; Klaassen, a.w., p. 67-68. Vgl. ook Hof's-Gravenhage 15 juli 2003, VR 2004,107, waarin een universiteit als "bedrijf" in de zin van art. 6:181 lid 1 BW werd aangemerkt.
23. Ik wijs nog op ParI. gesch. Boek 6, p. 747, waaruit volgt dat het enkele bewaren van zaken af het vervoe- ren daarvan geen "gebruik" in de uitoefening van een bedrijf oplevert. Zie ook Asser/Hartkamp 2006 (4-III), p. 198.